

Sektionen för socialtjänst
Greger Bengtsson

Socialdepartementet
10333 STOCKHOLM

Ds 2017:12 Om förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre

Sammanfattning

Socialdepartementet har remitterat ett förslag om förenklat beslutsfattande och om särskilt boende för äldre. SOU 2017:21. Förslaget ger kommuner möjlighet att erbjuda äldre personer service och omsorgsinsatser inom hemtjänsten utan att det föregås av en biståndsprövning. Det ger möjlighet till ett ökat inflytande för den äldre personen samtidigt som kommunens resurser i större utsträckning kan användas till att följa upp att den enskilde fått insatser av bra kvalitet. Den nya särskilda boendeformen ger kommunen möjlighet att inrätta en enklare form av särskilda boenden för äldre otrygga personer med behov av lättillgänglig service och kan därmed öka möjligheten till ett anpassat boende för äldre personer med behov.

Förbundets ställningstagande

- SKL tillstyrker förslaget i promemorian om förenklat beslutsfattande
- SKL tillstyrker förslaget i promemorian om en ny särskild boendeform under förutsättning att regeringen godtar de tillägg som redovisas i förbundets yttrande.

Förenklat beslutsfattande

Drygt 100 kommuner tillämpade, enligt Myndigheten för vårdanalys, någon form av förenklad handläggning inom socialtjänsten 2012. Motiven har varit att dels förenkla för brukarna och öka deras inflytande, dels flytta resurser från myndighetsutövning till uppföljning av kvalitet samt att minska onödig administration. Under de senaste 10 åren har tillsynsmyndigheter ifrågasatt förenklad handläggning. Domar mot bland annat Linköpings kommun har resulterat i att förenklad handläggning inte anses stämma överens med Socialtjänstlagen och därmed är olagligt. 64 kommuner har i enkätsvar till SKL meddelat att de avbrutit försök med förenklad handläggning främst på grund av oklar lagstiftning. 13 kommuner har i samma undersökning meddelat att de avstått från införande på grund av oklar lagstiftning.

Den kritik som riktas mot förenklad handläggning från IVO Inspektionen för vård och omsorg och tidigare Socialstyrelsen har, såvitt vi vet, inte handlat om bristande kvalitet för den enskilde utan uteslutande om att kommuner inte följt de krav på handläggning som finns i Socialtjänstlagen och i Socialstyrelsens föreskrifter.

Betänkandet SOU 2017:21, Kvalitetsplan för äldreomsorg överlämnades till regeringen 31 mars 2017. Betänkandet innehåller också förslag om förenklat beslutsfattande inom hemtjänsten och berörs därför i detta yttrande. I betänkandet föreslås förenklad handläggning enbart för serviceinsatser inom hemtjänst samt för trygghetslarm. Motivet för att omsorgsinsatser inte ingår är att utredningen bedömer att det krävs en biståndsbedömning för att säkerställa att den enskilde erhåller rätt insatser.

Båda förslagen ger kommuner befogenhet att tillämpa förenklad handläggning. De krav på dokumentation och registrering av individdata som gäller idag, och som är en förutsättning för systematiskt kvalitetsarbete, kvarstår.

Den viktigaste skillnaden är att i Ds 2017:12 omfattas även omsorgsinsatser och korttidsboende och förordas därför av SKL. Detta förslag ger dessutom den enskilde en större möjlighet att påverka utförandet av insatserna vilket är positivt.

I förslaget anges att förenklat beslutsfattande kan användas för hemtjänst, trygghetslarm och matservice. I lagteknisk bemärkelse kan detta förenklas. Dessa tre insatser innefattas i begreppet hemtjänst. Det kan därför ifrågasättas varför matservice och trygghetslarm redovisas separat.

Frågan om förenklad handläggning finns också med i direktiven till översyn av socialtjänstlagen Dir 2017:39 och omfattar då alla åldersgrupper. SKL förutsätter att förändringar med anledning av utredningen inte kommer i konflikt med förslaget i Ds 2017:12 utan istället visar vägen så även andra grupper kan få riktade tidiga insatser utan onödig myndighetsutövning.

Ny särskild boendeform för äldre

Förslaget om en ny särskild boendeform som redovisas i Ds 2017:12 riktar sig till äldre personer med behov av stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service, och som behöver ett boende som kan erbjuda gemenskap. Det riktar sig alltså inte till personer med omfattande behov av vård och omsorg dygnet runt. Enligt förslaget så gäller inte § 18 hälso- och sjukvårdslagen, som reglerar kommunens ansvar för hälso- och sjukvård på särskilt boende. Socialtjänstförordningen med bland annat krav på att bemanna för att uppmärksamma behov är inte heller tillämplig i förslaget till ny särskild boendeform. Arbetet får organiseras som vid hemtjänst. SKL:s tolkning av den nya boendeformen är att den kan betraktas som ett biståndsprövat trygghetsboende. Det innebär bland annat att den enskilde betalar avgift utifrån bestämmelserna i den så kallade maxtaxan. Biståndsprövningen möjliggör då att kommuner kan erbjuda denna boendeform till personer som har behov av stöd och hjälp men inte har möjligheter att skyndsamt få tillgång till trygghetsboende på den öppna bostadsmarknaden. Det kan handla om att den äldre inte stått i bostadskö vilket ofta behövs för att få tillgång till trygghets- eller seniorboende, eller att den äldre inte har de finansiella resurser som krävs för att köpa en lägenhet. SKL är positiv till att kommunerna ges befogenhet att frivilligt inrätta denna typ av boendeform.

Frivilligheten är en möjlighet och kan ge fler alternativ för att tillhandahålla bra bostäder riktade till äldre. SKL tillstyrker förslaget under förutsättningen att det i lagstiftning eller förarbeten tydliggörs att

- tillståndsplikt från IVO ej föreligger
- författningsändring om ansvar enligt HSL, så att det motsvarar ansvaret i eget ordinärt boende
- för att undvika eventuella lagkonflikter rörande arbetsmiljöbestämmelser ska denna typ av bostad för äldre betraktas som brukarens eget boende och inte som ett Särskilt boende
- kraven på bostadens utformning är densamma som i ordinärt boende
- boendeformen bör få ett eget namn samt regleras i en egen paragraf för att skapa tydlighet

I betänkandet SOU 2017:21 föreslås inte någon ny boendeform. Utredningens bedömning är att det kan ske inom ramen för nuvarande lagstiftning. Ovanstående punkter motiverar förslaget om att kommunerna ska ges befogenhet att inrätta en ny boendeform.

Såväl förslaget om förenklat beslutsfattande som inrättande av en ny särskild boendeform ger kommunerna möjlighet men inte skyldighet att tillämpa de nya bestämmelserna. En konsekvens av detta är att en kommun kan välja att upphöra med tillämpningen om de får oväntade och oönskade konsekvenser, exempelvis ökade kostnader. Förslaget bedöms därför inte aktualisera finansieringsprincipen och har positiva konsekvenser för den kommunala självstyrelsen. Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser avseende jämställdhet eller mångfald.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande

Reservation lämnades av Vänsterpartiet, se bilaga.

Styrelsen
2017-06-09

Reservation från Vänsterpartiet

DS 2017:12 - Om förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre

Från Vänsterpartiet sida ser vi att det kan finnas fördelar med att ge kommunerna möjlighet att införa en förenklad biståndsbedömning när det gäller hemtjänstens servicetjänster, mindre sociala insatser, avlösning, råd och stöd och trygghetslarm.

Det kan minska administration och förhoppningsvis underlätta för äldre att tidigare ansöka om hjälp som underlättar vardagslivet. Det kan vara ett av sätten att stärka äldres delaktighet och inflytande. Vi ser det som positivt att det är en befogenhet för kommunerna och att det finns utrymme att anpassa riktlinjerna utifrån lokala förhållanden. Självklart är det också kommunen som myndighetsutövare som skall ta beslutet

Vi anser det däremot inte som lämpligt att öppna för förenklad biståndsbedömning när det gäller hemtjänstens omvårdnads- och omsorgsinsatser eller korttidsplatser. De insatserna ges ofta till sköra äldre med omfattande behov. Också med behov av samordning av insatser från andra huvudmän som landsting/regioner. Vi anser att en individuell behovsbedömning på ett bättre sätt kan ge en helhetssyn av den äldres behov, fånga upp behov som den enskilde eller hans anhöriga inte visste de kunde få hjälp med och bidra till en sammanhållen vård. Här finns också en tydlighet gällande dokumentation och rätt till överklagande till förvaltningsrätten.

Vi anser inte heller att förenklad biståndsbedömning skall tillämpas på korttidsplats. Korttidsplatser används på olika sätt och de som kommer ditt har ofta mycket omfattande behov. Det kan t.ex. gälla akuta lägen, äldre som kommer från sjukhus, avlastning och växelvård. Vi anser här att det är viktigt att en individuell bedömning görs och att när det behövs den person som har störst behov prioriteras.

Olika former av förenklad biståndsbedömning främst när det gäller servicetjänster finns i ett antal kommuner. Det finns mycket begränsat med utvärdering om vad detta innebär för den enskilde äldre personen utifrån kön, etnicitet och socioekonomi. Det behöver göras liksom forskning av vad detta förändrade arbetssätt innebär för ett jämställt och jämlikt användande av äldreomsorgens insatser.

När det gäller ny särskild boendeform för äldre som närmast kan betraktas som biståndsbedömt Trygghetsboende anser vi att det går att göra olika inriktningar på boenden också med dagens lagstiftning.

Förslaget om Förenklad biståndsbedömning tas nu upp på tre ställen dels i betänkandet Läs mig! Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer

som överlämnades i mars, dels i den aktuella promemorian från socialdepartementet. Dessa två lägger dessutom olika förslag och gör olika tolkningar och bedömningar. Till sist finns frågan även i direktiven till översynen av socialtjänstlagen. Från Vänsterpartiet ser vi därför att det finns skäl att avvakta beslut kring förenklad handläggning utifrån vad som framkommer vid den mer genomgripande översynen av socialtjänstlagen, där förslag även ska lämnas kring förenklad handläggning. Det finns då möjlighet att belysa den förenklade handläggningen i en helhet tillsammans med frågeställningarna i direktiven såsom socialtjänstens uppdrag, jämlik och likvärdig socialtjänst, skälig levnadsnivå och livsföring i övrigt.